
Тема 10

РЕГІОНИ В КОНКУРЕНТНОМУ РИНКОВОМУ

План семінарського заняття

1. Чинники, що забезпечують розвиток конкурентних позицій суб'єкта ринку.
2. Найважливіші конкурентні позиції у взаємодії регіонів.
3. Експертна оцінка конкурентних позицій регіонів.
4. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність".
5. Принципи формування відкритої економіки.
6. Національні пріоритети в інтеграційних процесах.
7. Експортний потенціал країни.

8. Принципи зовнішньоекономічної політики.
9. Завдання державної політики щодо зростання економічного потенціалу.

Ключові поняття

Експортний потенціал – обсяги, які національна економіка може виробити та реалізувати за своїми межами.

Зовнішньоекономічна діяльність – сукупність напрямів, форм і методів торговельно-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних і валютно-фінансових відносин даної країни із зарубіжними державами з метою ефективного використання переваг міжнародного поділу праці.

Конкурентоспроможність – потенційна можливість займати відповідну нішу на ринку товарів і послуг, що забезпечують суб'єкту ринкових відносин стійке фінансове та економічне становище.

Потенціал системи – її здатність досягти поставленої мети за наявних ресурсів і умов їх використання, тобто це рівень ефективності використання обмежених ресурсів.

Теми рефератів

1. Вплив кон'юнктури світового ринку на розвиток та розміщення продуктивних сил.
2. Маркетинг в управлінні ринковими відносинами.
3. Проблеми зміцнення конкурентних позицій регіонального рівня.
4. Регулювання розвитку підприємницької діяльності в регіоні.
5. Науково-технічна революція та конкуренція.
6. Україна в міжнародному економічному житті: місце, роль та значення.
7. Нова стратегія науково-технічного та соціально-економічного розвитку в світовій економіці.

Тести для самоконтролю

1. Конкурентні можливості кожної регіональної системи визначаються:
  - а) участю у територіальному поділі праці з тими пропозиціями, які забезпечені найбільш якісними ресурсами;
  - б) соціально-економічними, науково-технічними, екологічними чинниками, а також структурою господарства й економічним потенціалом;

- в) техніко-економічним обґрунтуванням та інфраструктурним забезпеченням робочих місць;
- г) системою нарощування та розширення торгово-економічних зв'язків регіонів.

2. Надходження капіталу до того чи іншого регіону залежить від:

- а) централізовано прийнятих галузевих рішень;
- б) конкурентних можливостей регіону;
- в) можливостей розміщення в регіоні конкурентоспроможного виробництва;
- г) галузевої спеціалізації.

3. Яка система експертного оцінювання найчастіше використовується для аналізу конкурентних позицій регіонів?

- а) п'ятибальна;
- б) дванадцятибальна;
- в) двадцятибальна;
- г) десятибальна.

4. Який спектр взаємодій у сфері сучасного світового господарства характерний для зовнішньоекономічних зв'язків національних економік?

- а) торгові партнери – постачальники – споживачі;
- б) торговельний обмін;
- в) науково-технічне та інвестиційне співробітництво;
- г) інтернаціоналізація виробництва та капіталу.

5. Продовжіть речення: Досягнення високого ступеня міжнародної конкурентоспроможності в наукомістких, високотехнологічних секторах економіки потребує:

- а) кардинальної мікроекономічної реструктуризації;
- б) лібералізації зовнішньоекономічної діяльності;
- в) винесення співробітництва за всіма ланками виробничо-технічного процесу за національні межі;
- г) підтримки розвитку міжгалузевих комплексів.

6. Здатність національної економіки відтворювати свої конкурентні переваги на світогосподарській арені – це:

- а) конкурентоспроможність;
- б) потенціал системи;
- в) зовнішньоекономічна політика;
- г) експортний потенціал країни.

7. Потенційна можливість займати відповідну нішу на ринку товарів і послуг, що забезпечують суб'єкту ринкових відносин стійке фінансове та економічне становище носить назву:

- а) глобалізація;
- б) конкуренція;
- в) конкурентоспроможність;
- г) SWOT-аналіз.

8. Головними чинниками, що не дають можливості створити належні умови для зростання конкурентоспроможності вітчизняної продукції є:

- а) практична відсутність конкуренції на внутрішньому ринку;
- б) відсутність технологічних та наукових розробок;
- в) неналежна державна підтримка за рахунок субсидій;
- г) незначна місткість внутрішнього ринку та патологічна невибагливість споживачів.

9. У світовому транспортуванні вантажів посилюється тенденція до поширення інтермодальних перевезень. Що означає цей термін?

- а) перевезення вантажів одним видом транспорту;
- б) перевезення вантажів різними видами транспорту;
- в) доставка вантажів різними видами транспорту формується в єдиний раціонально організований ланцюг, що доставляє замовнику вантаж з мінімальними витратами;
- г) доставка вантажів різними видами транспорту формується в єдиний раціонально організований ланцюг, що доставляє замовнику вантаж з мінімальними витратами з принципом “від дверей – до дверей” і “точно в строк”.

10. Який з рівнів інтеграції до світового економічного простору носить назву “товарно-кон'юнктурний”?

- а) реалізація конкурентних переваг, втілених у високих технологіях – як існуючих, так і майбутніх;
- б) стабілізація та нарощування виробництва відповідно до стратегічних цілей, традиційних товарних зв'язків із зміщенням акценту на готову продукцію;
- в) реалізація тимчасових переваг, які забезпечуються відносно високою вартістю робочої сили, наявністю розвинених виробничих фондів і технологічних знань, а також матеріальних ресурсів;

- г) створення інфраструктури зовнішньої торгівлі та нової системи її інформаційного забезпечення.

Контрольні запитання

1. Які функції характерні для регіональних систем в умовах ринкових відносин?
2. Які чинники ускладнюють використання соціально-економічного потенціалу в інтересах розвитку ринкових відносин у регіоні?
3. Від чого залежить експертна оцінка конкурентних позицій регіонів?
4. Охарактеризуйте становлення в ринкових умовах зовнішньоекономічної діяльності України.
5. На чому ґрунтується визначення гео економічних інтеграційних пріоритетів України?
6. Вкажіть передумови, які детермінують взаємодію національної економіки зі світовим господарством.
7. Проаналізуйте механізм ув'язування і збалансування інтересів щодо інтеграції України до світового економічного простору.
8. За даними англійського інституту "Рендел" Україна за коефіцієнтом транзитності (тобто розвиненістю всіх транспортних зв'язків і відповідної їм інфраструктури) посідає одне з перших місць в Європі. Висловіть свою думку з цього приводу.
9. Охарактеризуйте міжнародні транспортні коридори, які перетинають територію України.

Практичні завдання

1. Оцініть рейтинг конкурентоспроможності регіонів України за методикою, розробленою Світовим економічним форумом. Для

Таблиця 10.1

Рейтинг конкурентоспроможності макрорегіонів України за звітний період

Секції	Макрорегіони					
	Центральний	Донецький	Західний	Придніпровський	Причорноморський	Харківський
Агреговані показники економіки						
Макроекономічне середовище						
Технології: Інновації та проникнення у виробництво						

Продовження табл. 10.1

Людський фактор: освіта, охорона здоров'я та трудові відносини						
Загальна інфраструктура						
Суспільні інститути						
Внутрішня конкуренція та кластерний розвиток						
Стратегії та операції на рівні компаній						
Навколишнє середовище						

2. Визначте, який з макрорегіонів України характеризується найбільшим рівнем активності міждержавних (зовнішніх) міграційних процесів. Результати аналізу оформіть у вигляді таблиці (табл. 10.2).

Таблиця 10.2

Міждержавна (зовнішня) міграція населення по регіонах України у звітному році

Показники	Центральний	Донецький	Західний	Придніпровський	Причорноморський	Харківський
Число прибулих						
Число вибулих						
Сальдо міграції						

3. Проаналізуйте динаміку зовнішньої торгівлі України товарами та послугами в розрізі регіонів (табл. 10.3). Зробіть відповідні висновки.

Таблиця 10.3

**Динаміка зовнішньої торгівлі товарами та послугами
по регіонах України**

Регіони	Роки				Роки			
	20__	20__	20__	20__	20__	20__	20__	20__
Зовнішня торгівля товарами, млн дол. США:								
	експорт				імпорт			
Україна в цілому								
Центральний								
Донецький								
Західний								
Придніпровський								
Причорноморський								
Харківський								
Зовнішня торгівля послугами, млн дол. США								
	експорт				імпорт			
Україна в цілому								
Центральний								
Донецький								
Західний								
Придніпровський								
Причорноморський								
Харківський								

Рекомендована література

1. Борисенко З. Конкурентна політика як передумова ефективності ринку // Економіка України. – 2006. – № 5. – С. 28-32.
2. Голляк Ю.Б. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності стратегічних галузей української економіки // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С. 78-82.
3. Гончарова Н.П. Концептуальные параметры конкурентоспособности национальной экономики // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 8. – С. 43-54.
4. Гош О. Суперечливість зовнішньоекономічних відносин України // Економіка України. – 2006. – № 11. – С. 77-88.
5. Дименко Р.А. Інноваційна складова конкурентних стратегій національного господарства // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 24-29.

6. Долішній М.І., Садова У.Я., Семів Л.К. Глобалізація та її регіональні виміри // *Регіональна економіка*. – 2002. – № 3. – С. 7-24.
7. Жук М.В. Комерційні відносини в Україні: розвиток експортного потенціалу: Підручник. – Чернівці: Рута, 2004. – 352 с.
8. Жук М.В. Розміщення продуктивних сил і економіка: Підручник / М.В. Жук, В.П. Круль. – К.: Кондор, 2004. – 296 с.
9. Кіндзерський Ю., Паламарчук Г. Проблеми національної конкурентоспроможності та пріоритети конкурентної політики в Україні // *Економіка України*. – 2006. – № 8. – С. 19-29.
10. Кутах Ю.О. Транзитні зв'язки України і міжнародні транспортні коридори // *Економіст*. – 2002. – № 1. – С. 50-57.
11. Макара О. Регуляторне і законодавче середовище // *Моніторинг конкурентоспроможності України*. – К.: Рада конкурентоспроможності України. – 2006. – № 1. – С. 41-48.
12. Макарова М.В. Регіональні тенденції готовності країн світу до мережної економіки // *Регіональна економіка*. – 2005. – № 3. – С. 157-170.
13. Мельник П.В. Міжнародні резерви України: обсяги і структура // *Актуальні проблеми економіки*. – 2007. – № 12. – С. 108-116.
14. Новікова А.М. Україна в системі міжнародних транспортних коридорів / Рада нац. безпеки та оборони України, Нац. ін-т пробл. міжнарод. безпеки. – К., 2003. – 494 с.
15. Пирожков С.І., Сухоруков А.І. Проблеми адаптації України до глобального економічного простору // *Стратегічна панорама*. – 2003. – № 3-4. – С. 98-105.
16. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Підручник / За ред. С.І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2005. – 988 с.
17. Романенко В. Конкуренція і конкурентоспроможність // *Вісник НАН України*. – 2007. – № 8. – С. 14-17.
18. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2002. – 374 с.
19. Супрун В.П. Деякі проблеми антимонопольної конкурентної політики в Україні // *Актуальні проблеми економіки*. – 2005. – № 7. – С. 14-21.
20. Уманець Т.В. Методологічні аспекти управління економічним розвитком регіону // *Регіональна економіка*. – 2006. – № 1. – С. 22-35.
21. Федоровский В.А. Конкуренция: достижения и удержание превосходства. – Николаев: ЭОЛИС, 2003. – 143 с.

22. Хамініч С. Проблеми та пріоритети конкурентоспроможності економіки України // Економіст. – 2007. – № 2. – С. 22-24.
23. Хахлюк А. Україна – транзитна держава // Економіка України. – 2003. – № 1. – С. 26-33.
24. Хвесик М.А. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Навч. посіб. / М.А. Хвесик, Л.М. Горбач, П.П. Пастушенко. – К.: Кондор, 2005. – 344 с.
25. Школа І.М., Верстяк О.М. Регіональні принципи та економічні аспекти інтеграції України в Європейський Союз // Регіональна економіка. – 2007. – № 2. – С. 222-229.
26. Шнипко О.С. Конкуренція як специфічна форма капіталу і співіснування суб'єктів ринку // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 1. – С. 33-34.
27. Ярошук В. Вирівнювання розвитку регіонів як об'єкт регіонального управління і політики країн кандидатів на членство в ЄС: уроки для України // Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2007. – № 3. – С. 207-215.